

Ministerstwo Kultury
i Dziedzictwa Narodowego

NARODOWE
CENTRUM
KULTURY

BARDZO
MŁODA KULTURA
woj. lubuskie

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu
Narodowego Centrum Kultury: Bardzo Młoda Kultura 2023–2025

Bardzo Młoda Kultura 2023-2025 – woj. lubuskie

Raport z ewaluacji wojewódzkiej 2025

Badania w ramach programu NCK Bardzo Młoda Kultura 2023-2025

Sylwia Słowińska, Katarzyna Walentynowicz-Moryl

Zielona Góra 2025

SPIS TREŚCI

Wstęp/nota metodologiczna.....	2
Wyniki ewaluacji.....	3
1. Realizacja celów programu BMK w projektach lokalnych.....	3
2. Wsparcie osób pracujących z młodzieżą poprzez ofertę szkoleniową i informacyjno-sieciującą	11
3. Rozwój sieci lokalnych BMK.....	14
4. Podsumowanie ewaluacji projektów lokalnych w roku 2025.....	19
Podsumowanie i rekomendacje.....	30
Źródła.....	35
Spis tabel i ilustracji.....	36
Załączniki.....	37

Wstęp/nota metodologiczna

Raport prezentuje wyniki ewaluacji regionalnej przeprowadzonej w 2025 roku w ramach programu Bardzo Młoda Kultura 2023-2025 w województwie lubuskim przez zespół badawczy z Uniwersytetu Zielonogórskiego – partnera Operatora Regionalnego BMK w Lubuskiem – Regionalnego Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze. Badania zrealizowane zostały zgodnie z wytycznymi Narodowego Centrum Kultury sformułowanymi w dokumencie *Bardzo Młoda Kultura 2023–2025. Instrukcje Realizacji Diagnoz i Ewaluacji – Poziom Regionalny*.

Ewaluacja służyła:

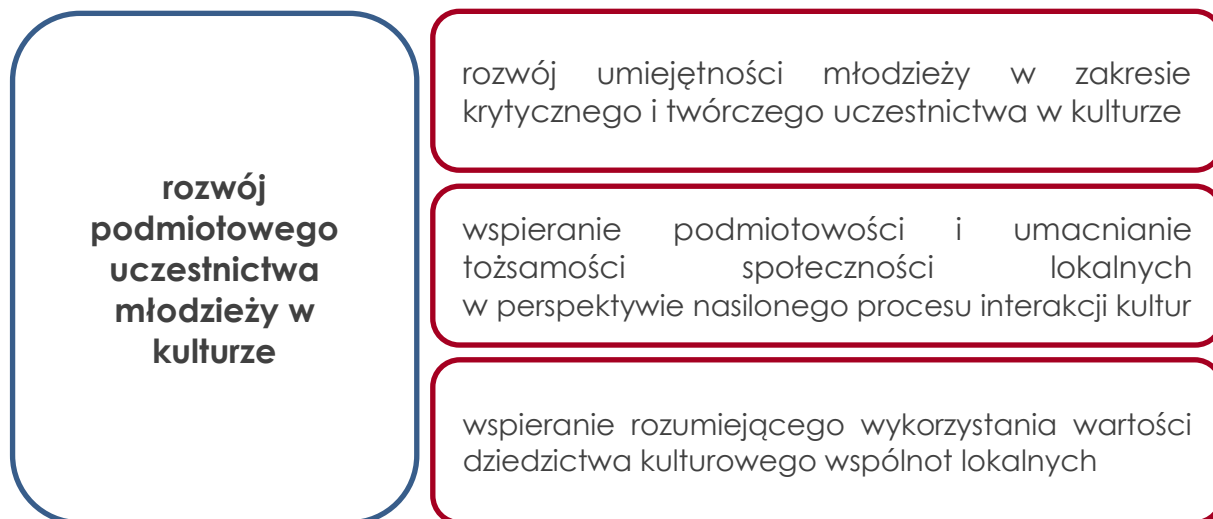
- Określeniu, w jaki sposób projekty lokalne odnosiły się do celów programu BMK.
- Rozpoznaniu, jak wspierany był rozwój kompetencji i możliwości działania osób pracujących z młodzieżą.
- Określeniu, jak wspierany był rozwój sieci lokalnych BMK.
- Podsumowaniu ewaluacji projektów lokalnych.

Metodą zastosowaną w badaniach była analiza danych zastanych oraz panel ewaluacyjny. Analizie poddano: dokumentację projektów lokalnych, dokumentację i podsumowania ewaluacji projektów, raport z diagnozy wojewódzkiej 2025.

Wyniki ewaluacji

1. Realizacja celów programu BMK w projektach lokalnych

Rys.1. Cele programu BMK 2023-2025

Źródło: opracowanie własne.

W roku 2025 wszystkie projekty lokalne w województwie lubuskim wpisywały się w cele programu BMK 2023-2025. Cel główny, czyli **rozwój podmiotowego uczestnictwa w kulturze młodzieży**, realizowany był na wszystkich etapach projektów, jednakże analiza dokumentacji wskazuje, że miało to miejsce w różnym stopniu w poszczególnych projektach. Na początkowym etapie, młodzież została aktywnie włączona do badań diagnostycznych, przeprowadzonych zgodnie z wytycznymi NCK z zastosowaniem zaproponowanych przez Centrum metod i technik. To pozwoliło młodym ludziom wypowiedzieć się na temat sposobów i przestrzeni spędzania czasów wolnego i uczestnictwa w kulturze oraz wyrazić oczekiwania i potrzeby w tym zakresie. W większości projektów młodzież mogła też w trakcie diagnozy odnieść się do kwestii lokalnego dziedzictwa kulturowego i różnorodności kulturowej, wydaje się jednak, że nie zawsze ten wątek został właściwie wprowadzony do badań. W niektórych projektach bowiem wnioski z badań dotyczące tych kwestii wydają się być raczej głosem dorosłych – animatorów, edukatorów, a nie młodzieży. Zgodnie z dokumentacją projektów, potrzeby i oczekiwania młodzieży zostały uwzględnione w procesie planowania działań. Analiza materiałów pozwala zauważyć, że w pojedynczych przypadkach założenia projektu nie są w pełni spójne z wynikami diagnozy.

Może to wskazywać, że działania diagnostyczne nie są traktowane jako integralna, ważna i potrzebna część pracy projektowej, szczególnie w sytuacji, gdy realizatorzy znają już grupę uczestników.

Tab.1. Potrzeby i oczekiwania młodzieży zidentyfikowane w diagnozach lokalnych

Projekt	Potrzeby i oczekiwania młodzieży
oTWARTE relA(k)CJE- MŁODZIEŻ robi WYSTAWĘ w Galerii BWA	• dotyczące miejsc nieformalnego spędzania czasu wolnego - o <u>własnych miejsc</u> (tylko dla młodzieży) - miejsc relaksu, wyciszenia, odpoczynku, wytchnienia, swobody; spokojnych, niezatłoczonych, kontaktu z naturą, <u>do spotkań z rówieśnikami i bycia razem, sprzyjających komunikacji; do tworzenia i</u> robienia tego, co samemu się chce; wygodnych, gdzie można się „zaszyć”, wycofać, schować, które mają swój klimat, są ciekawe; miejsc w zasięgu; wygodnych i bezpiecznych, z dostępem do infrastruktury • dotyczące zorganizowanych form spędzania czasu wolnego/ aktywności kulturalnej - o częstszego wychodzenia w ramach zajęć poza instytucję - o większej liczby koncertów dla młodzieży - o lepszych warunków na zajęciach (więcej przestrzeni/miejsca i materiałów plastycznych) - o <u>swobodnej pracy twórczej</u> - o lepszej promocji działań kulturalnych (nie wiedzą co się dzieje)
Taniec ze światłem	• dotyczące miejsc nieformalnego spędzania czasu wolnego - o miejsc relaksu, odpoczynku, wyciszenia, kontaktu z rówieśnikami na świeżym powietrzu, o nieograniczonym dostępie (otwartych; z których nie przegania straż miejska), blisko centrum miasta, gdzie można czuć się swobodnie; uporządkowanych i wyposażonych w infrastrukturę (miejsca do siedzenia, kosze itd.) • dotyczące zorganizowanych form spędzania czasu wolnego/ aktywności kulturalnej - o <u>wielu różnorodnych ofert / opcji uczestnictwa w kulturze</u>

Strój z duszą - młodzi odkrywcy tradycji Ziemi Lubuskiej	• dotyczące miejsc nieformalnego spędzania czasu wolnego - o położonych w pobliżu miejsc do aktywnego, swobodnego i bezpiecznego spędzania czasu w gronie rówieśników; • dotyczące zorganizowanych form spędzania czasu wolnego/ aktywności kulturalnej - o <u>większej liczby zorganizowanych zajęć kulturalnych i artystycznych skierowanych specjalnie do młodzieży;</u> - o nowoczesnych i dostępnych przestrzeni (np. świetlice, miejsca prób, plenerowej sceny), gdzie można wspólnie tworzyć, spotykać się i rozwijać swoje zainteresowania; - o <u>więcej możliwości uczestniczenia w warsztatach związanych z lokalną kulturą, rękodziełem, śpiewem i tańcem ludowym</u> - o <u>większego udziału młodzieży w planowaniu i współtworzeniu wydarzeń</u>
Coś tam skrzypi, coś tam gra!	• dotyczące zorganizowanych form spędzania czasu wolnego/ aktywności kulturalnej - o wspólnych wyjazdów i spotkań; - o <u>rozwijanie pasji i umiejętności w zakresie muzyki tradycyjnej</u>
„PORUSZENIE - warsztaty tańca współczesnego”	• dotyczące miejsc nieformalnego spędzania czasu wolnego - o miejsc dostępnych, przeznaczonych dla młodzieży (niezajmowanych przez inne grupy), w których można czuć się swobodnie i niezależnie; z odpowiednią infrastrukturą, dających możliwość spędzania czasu niezależnie od pogody, spotkań z rówieśnikami, <u>rozwijania swoich pasji i zainteresowań,</u> blisko centrum i miejskiej infrastruktury • dotyczące zorganizowanych form spędzania czasu wolnego/ aktywności kulturalnej - o otwartości instytucji kultury na młodzież - o <u>większej ilości ofert młodzieżowych</u> - o promocji lokalnej historii wśród młodzieży - o ułatwionego dostępu do zabytków - o <u>organizowania wydarzeń łączących różne style i kultury</u> - o większej reprezentacji młodych w działaniach kulturalnych - o nowoczesnych formy edukacji o kulturze i tożsamości lokalnej

	o <u>większego dostępu do sceny i przestrzeni do twórczego działania</u>
Bardzo Kultura Byłomska	• dotyczące miejsc nieformalnego spędzania czasu wolnego - o miejsc przyjaznych młodzieży, miejsc do spotkań i zapraszania znajomych spoza miasta i aktywności sportowej; - o swobody, niezależności i bezpieczeństwa - o w miejscach spotkań młodzieży (nieprzeganianie i niekontrolowanie przez dorosłych), wyposażenia ich w odpowiednią infrastrukturę (kosze na śmieci, ławki, oświetlenie, osłonięcie przed deszczem); • dotyczące zorganizowanych form spędzania czasu wolnego/ aktywności kulturalnej - o udostępnienia przez instytucje przestrzeni do twórczych i sportowych działań młodzieży, możliwości organizowania własnych wydarzeń artystycznych
ArtMarket – kreatywna przestrzeń dla Młodych	• dotyczące miejsc nieformalnego spędzania czasu wolnego - o <u>miejsc dostępnych bezpłatnie, przyjaznych, bezpiecznych i dobrze wyposażonych, do spotkań młodzieży niezależnie od pogody własnej młodzieżowej przestrzeni</u> • dotyczące zorganizowanych form spędzania czasu wolnego/ aktywności kulturalnej - o <u>więcej ofert kulturalnych skierowanych specjalnie do młodzieży;</u> - o skuteczniejszej informacji o wydarzeniach skierowanych do młodzieży; - o unowocześnienia przestrzeni instytucji, strefy młodzieżowej nowoczesnego i przyjaznego miejsca do relaksu i spędzania czasu; - o nowoczesnych form komunikacji z młodzieżą
Festiwal Młodzieżowych Zespołów Rockowych "Muzyczna Stajnia"	• dotyczące miejsc nieformalnego spędzania czasu wolnego - o miejsc bliskich, bezpiecznych, „własnych”, dostosowanych do potrzeb młodzieży (zadaszenie, oświetlenie, dostęp do gastronomii, uporządkowanie) • dotyczące zorganizowanych form spędzania czasu wolnego/ aktywności kulturalnej - o skutecznej promocji wydarzeń kulturalnych / informacji docierającej do młodzieży

	- o współdecydowania o ofercie dla młodzieży / zaangażowanie w planowanie oferty dla młodzieży - o polepszenia warunków lokalowych (remont)
--	---

Źródło: opracowanie własne.

Podmiotowe uczestnictwo młodzieży w projektach przejawiało się wyraźnie na etapie drugim, w ramach działań merytorycznych, w które młodzi ludzie byli zaangażowani aktywnie i twórczo. Również etap końcowy – podsumowujący tworzył możliwość podmiotowego udziału - uczestnicy projektów dokonywali bowiem ewaluacji przedsięwzięcia z zastosowaniem aktywizujących technik: uzyskali możliwość wypowiedzenia się na temat tego, co dał im udział w projekcie i jak go oceniają. Należy jednak zauważyć, że dostarczone przez realizatorów projektów lokalnych podsumowania ewaluacji projektów, w większości (poza jednym) nie odnoszą się do wyników tych ewaluacji – czyli wyrażonych przez młodych ludzi opinii na temat różnych aspektów projektu. Może to budzić wątpliwości, co do faktycznie podmiotowego traktowania młodych ludzi w tym ważnym komponencie projektu. Młodzież otrzymała wprawdzie możliwość wypowiedzenia się, ale czy jej głos został wysłuchany, skoro nie wybrzmiał w podsumowaniach?

Cele szczegółowe programu w roku 2025 realizowano w różnym stopniu. W przypadku pierwszego - **rozwój umiejętności młodzieży w zakresie krytycznego i twórczego uczestnictwa w kulturze**, widać, że realizatorzy przede wszystkim skupili się na wspieraniu twórczego uczestnictwa w kulturze, głównie poprzez kreowanie możliwości udziału młodych ludzi w warsztatach twórczych i artystycznych. Komponent rozwoju kompetencji krytycznego uczestnictwa w kulturze nie został wyraźnie wyeksponowany w żadnym projekcie.

Drugi cel szczegółowy - **wspieranie podmiotowości i umacnianie tożsamości społeczności lokalnych w perspektywie nasilonego procesu interakcji kultur** obecny był w projektach lokalnych w najmniejszym zakresie. W założeniach realizacji BMK w województwie lubuskim na lata 2023-2025 został on zdefiniowany jako rozwój kompetencji międzykulturowych/ kontakt z różnorodnością kulturową. W projektach lokalnych realizowano go w najmniejszym zakresie, częściowo obecny był tylko w ramach diagnoz, w pojedynczych przypadkach pojawiał się jedynie na poziomie deklaracji, trudno natomiast stwierdzić faktyczne celowe działania w tym kierunku, np.

Poprzez warsztaty i interaktywne pokazy, uczestnicy mają okazję dowiedzieć się więcej o historii i symbolice tańca w różnych kulturach. To nie tylko wzbogaca wiedzę, ale także buduje szacunek i zrozumienie dla różnorodności kulturowej.

Niektórzy realizatorzy szeroko interpretowali wspieranie tej kompetencji, utożsamiając ją z podejmowaniem działań inkluzyjnych i rozwojem otwartości na szeroko rozumianą różnicę oraz akcentując heterogeniczność kultury czy poszczególnych jej dziedzin, w których spotykają się i mieszają wpływy oraz elementy różnych kultur, np.

[Projekt] Poprzez działania zakłada zwiększenie uczestnictwa młodzieży w życiu kulturalnym miasta i w dialogu międzykulturowym – poprzez tworzenie sztuki we współpracy z rówieśnikami o różnych doświadczeniach, pochodzeniu czy perspektywach.

Techniki użyte w warsztatach pochodzą z różnorodnej i bogatej tradycji międzykulturowej. Taniec jako ponadjęzykowa forma komunikacji wspiera umiejętności komunikacyjne, które przenoszą się na sprawniejsze funkcjonowanie w życiu.

W ramach projektu zostanie stworzony materiał muzyczny na koncert z zespołem folklorystycznym. Wielopokoleniowość i wielokulturowość wyraźnie będą obecne również podczas warsztatów kulinarnych, podczas których uczestnicy poznają wpływy przodków na dzisiejszą nadodrzańską kuchnię. Dodatkowym kanałem komunikacji będzie spot promujący kulturę okiem młodzieży w sieci.

Jednym z fundamentalnych założeń projektu [...] jest promowanie różnorodności kulturowej poprzez sztukę. Celem jest umożliwienie młodym artystom odkrywania różnorodnych tradycji, technik i twórczych perspektyw, co pozwoli im poszerzać swoje horyzonty i czerpać inspiracje z bogactwa lokalnej kultury. W ramach projektu organizujemy warsztaty prowadzone przez lokalnych artystów oraz twórców, co sprzyja wymianie doświadczeń. Stawiamy na tworzenie sztuki jako formy budowania mostów międzykulturowych.

Projekt będzie promować otwartość i dialog kulturowy poprzez zapraszanie gości – muzyków i trenerów z różnych środowisk, w tym reprezentujących mniejszości narodowe i etniczne. W trakcie warsztatów poruszymy również temat wpływów kulturowych na rozwój rocka – od afroamerykańskich korzeni bluesa po europejskie tradycje muzyczne. Uczestnicy będą uczyć się współpracy i wzajemnego szacunku niezależnie od pochodzenia, poglądów czy stylu muzycznego.

W części projektów omawiany cel szczegółowy realizowano poprzez włączenie do działań projektowych i takich, które jednoznacznie zorientowane były na uświadamianie młodzieży różnorodności kulturowej regionu, np.

Przez dwa dni dzieci i młodzież [...] będą uczyć się melodii bukowskińskich i łużyckich oraz odpowiadającym im rytmów.

Projekt będzie zawierać komponent międzykulturowy - uczestnicy wezmą udział w warsztacie międzykulturowym z przedstawicielami mniejszości narodowych obecnych w regionie (np. Łemków). Elementem finału będzie

pokaz różnorodności kulturowej, prezentujący elementy różnych kultur ludowych obecnych w Polsce.

Nasz region sam w sobie jest bardzo różnorodny kulturowo. I chcielibyśmy to pokazywać na każdym kroku. Dlatego w tym przypadku zajmiemy się nie tylko muzyką, która w tym regionie była żywa od zarania, ale też tą, która przyjechała do niego wraz z migracjami. Zaprosimy do współpracy Kapelę składającą się z muzykantów z różnymi tradycjami muzycznymi.

Wszystkie projekty odnosiły się do trzeciego celu szczegółowego dotyczącego **wspierania rozumiejącego wykorzystania wartości dziedzictwa kulturowego wspólnot lokalnych**. Miało to miejsce po pierwsze w ramach diagnozy i ewaluacji, gdyż badania zostały tak zaplanowane, by uwzględniały także tematykę lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz lokalnej tożsamości (Zob. Załączniki nr 1-3).

W dwóch projektach w roku 2025 całość działań merytorycznych koncentrowała się głównie na tematyce związanej z lokalnym dziedzictwem kulturowym i lokalną tożsamością; w czterech - tematyka ta nie była wiodąca, ale została uwzględniona, w pozostałych dwóch zaistniała w ramach diagnozy lokalnej i ewaluacji projektów, w merytorycznych działaniach z młodzieżą pojawia się raczej jedynie w formie deklaracji. Te rozpoznania potwierdza analiza zawartych w dokumentacji opisów kompetencji, jakie miały rozwijać projekty.

Tab.2. Tematyka projektów i rozwijane kompetencje – zestawienie na podstawie analizy dokumentacji projektów

Nazwa projektu	Tematyka projektu	Kompetencje rozwijane w projekcie
o!WARTE reIA(k)CJE-MŁODZIEŻ robi	twórczość plastyczna relacje międzyludzkie	• twórcze/plastyczne • komunikacyjne

WYSTAWĘ w Galerii BWA	sztuka współczesna lokalna historia	• sprawczość • znajomość lokalnego dziedzictwa artystycznego
Taniec ze światłem	taniec integracja rozrywka	• twórcze/taneczne • interpersonalne
Strój z duszą - młodzi odkrywcy tradycji Ziemi Lubuskiej	kultura ludowa w województwie lubuskim	• wiedza i umiejętności z zakresu kultury ludowej (rękodzieło, strój ludowy) • kompetencje interpersonalne (relacje międzypokoleniowe) • kompetencje międzykulturowe
Coś tam skrzypi, coś tam gra!	muzyka ludowa	• muzyczne (muzyka tradycyjna)
„PORUSZENIE - warsztaty tańca współczesnego”	taniec współczesny	• twórcze/taneczne
Bardzo Bytomska Kultura	kultura lokalna	• wiedza na temat kultury lokalnej • kompetencje interpersonalne i komunikacyjne (międzypokoleniowe) • kompetencje wokalne
ArtMarket – kreatywna przestrzeń dla Młodych	działania twórcze, integracja dziedzictwo kulturowe	• znajomość kultury regionu • twórcze/malarskie, rękodzielnicze
Festiwal Młodzieżowych Zespołów Rockowych "Muzyczna Stajnia"	muzyka rockowa	• twórcze /muzyczne (wokalne, instrumentalne)

Źródło: opracowanie własne.

Pewne niespójności między zadeklarowanymi celami i podejmowaną tematyką a opisem działań i rozwijanych w projekcie kompetencji młodzieży w przypadku niektórych projektów mogą wskazywać na swego rodzaju rozszczepienie koncepcji projektu i jego realizacji, co da się ująć w formule:

„konstruujemy koncepcję/wniosek zgodnie z wymogami programu i zasadami określonymi w konkursie, a robimy swoje”. Inaczej można też takie podejście nazwać opakowywaniem dotychczasowych działań w idee programu. Takie podejście ujawniają niektóre z przygotowywanych przez praktyków podsumowań diagnoz i ewaluacji, gdzie wskazywano m.in. nieadekwatność wymogów wobec tego, co robi i chce robić w ramach projektu młodzież. Wydaje się, że w tych przypadkach mamy do czynienia z niezrozumieniem założeń programu. Kontynuowanie działalności w ramach projektu nie jest niczym niewłaściwym i mniej wartościowym, chodzi o to, by w ramach tej działalności dzięki udziałowi w programie i finansowemu wsparciu faktycznie zaistniała nowa jakość, zgodnie z założeniami BMK.

Podobnie, jak w roku 2024 analizy dokumentacji projektów lokalnych ujawniły wąskie ramy czasowe niektórych projektów. Wątpliwości co do „mocy” wprowadzania zmian w zakresie kompetencji i uczestnictwa w kulturze młodzieży, czyli realnego osiągania zadeklarowanych celów, budzą przedsięwzięcia krótkotrwałe, w których działania merytoryczne ograniczają się do dwu-, trzydniowych warsztatów lub wydarzeń.

2. Wsparcie osób pracujących z młodzieżą poprzez ofertę szkoleniową i informacyjno-sieciującą

W roku 2025 w województwie lubuskim zorganizowano cztery spotkania informacyjno-sieciujące:

1. Spotkanie wprowadzające wraz z warsztatami. III rok realizacji programu Bardzo Młoda Kultura 2023-2025 – województwo lubuskie, 05.03.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze;
2. Spotkanie dla partnerów lokalnych, 06.06.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze;
3. Spotkanie Partnerów Regionalnego Centrum Animacji Kultury w ramach programu Bardzo Młoda Kultura 2023-2025 – województwo lubuskie, 30.09.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze;
4. Spotkanie podsumowujące realizację programu w latach 2023-2025 oraz partnersko-sieciujące wraz z warsztatami; 29.10.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury w Zielonej Górze.

Wszystkie spotkania sieciujące i informacyjne odbywały się w siedzibie Operatora Regionalnego w Zielonej Górze. Takie rozwiązanie w mniejszym

stopniu sprzyja upowszechnieniu programu w regionie i rozbudowywaniu sieci wsparcia BMK niż organizowanie spotkań „w terenie”.

W roku 2025 w województwie lubuskim zorganizowano 17 form edukacyjnych adresowanych do osób pracujących z młodzieżą¹:

1. Szkolenie *Diagnoza potrzeb – od pomysłu do działania*, 05.03.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
2. Warsztat *Edukacja w kulturze – nowe technologie*, 05.03.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
3. Warsztaty *Produkcja i promocja wydarzeń kulturalnych*, , 05.03.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
4. Warsztaty teatralno -ruchowe z umiejętności społecznych i radzenia sobie ze stresem, 05.03.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
5. *Jak rozmawiać z młodymi? Warsztaty z narzędzi komunikacji wielopokoleniowej*, 05.03.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
6. Szkolenie *Ewaluacja projektów lokalnych w BKM 2025*, 06.06.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
7. Panel *Zmiany kulturowe a współczesne warunki uczenia się? (współ)tworzenia środowisk animacyjnych*, 30.09.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
8. Warsztat *Od nagrania do posta*, 30.09.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
9. Warsztat dotyczący pozyskiwania środków zewnętrznych, 30.09.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
10. Panel dyskusyjny *Podmiotowe uczestnictwo młodzieży w kulturze – badania*, 29.10.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
11. Panel dyskusyjny *Podmiotowe uczestnictwo młodzieży w kulturze — młodzież*, 29.10.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
12. Panel dyskusyjny *Realizacja działań animacyjnych w oparciu o dziedzictwo kulturowe i folklor regionu*, 29.10.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;

¹ W roku 2025 Operator Regionalny zorganizował także warsztaty dla młodzieży z partnerstw lokalnych *Stres – z czym to się je? Warsztaty radzenia sobie ze stresem oraz podnoszące poczucie własnej wartości* (w siedmiu lokalizacjach – środowiskach, w których realizowano projekty lokalne).

13. Panel dyskusyjny *Różne formy wdrażania młodzieży w kulturę – cz. I – teatr, taniec, wokal*, 29.10.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
14. Panel dyskusyjny *Oferta kulturalna w małych ośrodkach kultury – co działa?*, 29.10.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
15. Panel dyskusyjny *Interdyscyplinarność i inkluzywność w procesie kreatywnym*, 29.10.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
16. Panel dyskusyjny *Biblioteki w kulturze – jak realizować działania angażujące młodych?*, 29.10.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra;
17. Panel dyskusyjny *Różne formy wdrażania młodzieży w kulturę – fotografia, malarstwo, integracja*, 29.10.2025, Regionalne Centrum Animacji Kultury, Zielona Góra.

Korzystnym dla rozwoju sieci BMK było zadbanie w roku 2025 o uczestnictwo w szkoleniach i warsztatach także przedstawicieli podmiotów, które w bieżącym roku 2025 nie realizowały projektów lokalnych.

Warsztaty i szkolenia, adresowane do osób pracujących z młodzieżą, również były organizowane tylko w Zielonej Górze, w siedzibie Operatora Regionalnego. Podobnie jak w poprzednim roku, zastosowano rozwiązanie organizacyjne polegające na komasowaniu działań sieciujących i informacyjnych oraz szkoleniowych. Jak już wskazano w raporcie z ewaluacji wojewódzkiej z roku 2024 (Słowińska i Walentynowicz-Moryl 2024b) takie rozwiązanie ma i zalety, i ograniczenia. Przygotowanie kilku większych wydarzeń w siedzibie Operatora pozwala oszczędzić czas i nakłady pracy oraz środków w porównaniu z organizacją większej liczby mniejszych wydarzeń rozproszonych na terenie województwa. Niewątpliwie też to rozwiązanie pozwala nadać spotkaniom większą rangę i atrakcyjność, a przez to uczynić je bardziej widocznymi i znaczącymi. Wadą jest zaś ograniczenie osób biorących w nich udział oraz mniejsza ich dostępność niż działań organizowanych na terenie województwa, we współpracy z organizacjami i instytucjami lokalnymi.

Szkolenia i warsztaty zorganizowane w roku 2025 wspierały ważne kompetencje edukatorów i animatorów kultury z zakresu pięciu głównych obszarów tematycznych:

- podmiotowość młodzieży i metodyka pracy z młodzieżą;
- formy i obszary pracy edukacyjnej i animacyjnej z młodzieżą;
- nowe technologie w działalności kulturalnej;

- pozyskiwanie środków na działania w kulturze;
- przygotowanie projektu BMK/ diagnoza i ewaluacja w projekcie BMK.

Analiza sposobów realizacji celów programu w ramach projektów lokalnych prowadzi do wniosku, że korzystne by było wsparcie szkoleniowe ściślej związane z celami programu, zarówno głównym, jak i szczegółowymi (zwłaszcza z zakresu nowoczesnej metodyki pracy z młodzieżą w obszarze dziedzictwa kulturowego/lokalnej tożsamości oraz komunikacji międzykulturowej/ kontaktu z różnorodnością kulturową). Tematyka szkoleń, warsztatów i paneli wpisuje się w tematykę związaną z celami BMK, jednak należy zwrócić uwagę, że formy edukacyjne w dużej części zaplanowane zostały na drugą połowę roku: na zakończenie programu. Oznacza to, że projekty lokalne, w których realizatorzy mogliby wykorzystać wiedzę, umiejętności i inspiracje ze szkoleń już się odbyły.

Badania ewaluacyjne potwierdzają wniosek z roku 2024, że praktycy potrzebują także dalszego wsparcia szkoleniowego w zakresie przeprowadzania diagnoz i ewaluacji. Po pierwsze powinno ono wzmacniać kompetencje metodyczne, a po drugie świadomość znaczenia tych badań w projektach. Część dokumentacji badań, zwłaszcza podsumowań, ujawnia, że praktycy traktują diagnozę i ewaluację, jako coś „osobnego” wobec działań projektowych, coś czego wymaga regulamin programu, a nie jako źródło informacji istotnych dla nich samych jako realizatorów działań.

Na podstawie analiz można także sformułować wniosek o wyraźnym rozwoju kompetencji badawczych praktyków, którzy kolejny raz biorą udział w programie i realizują diagnozy oraz ewaluacje. Dokumentacja i kontakt z tymi osobami pokazują, że podchodzą one do zadania ze zrozumieniem jego sensu, z większą swobodą i śmiałością, działają sprawniej i efektywniej, a wyniki, które uzyskują są trafniejsze.

3. Rozwój sieci lokalnych BMK

Podstawową formą budowania sieci lokalnych BMK są projekty lokalne. Operator Regionalny zawiązuje partnerstwa z podmiotami wyłonionymi w konkursie na przeprowadzenie projektów lokalnych. Z kolei partnerzy lokalni Operatora Regionalnego, pełniący w projektach rolę lidera nawiązują współpracę na rzecz danego projektu z kolejnymi podmiotami, które wspierają go w przeprowadzeniu tego przedsięwzięcia. W ten sposób tworzy się sieć podmiotów zaangażowanych w program w danej edycji (Zob. tab. 4 i rys.2).

W roku 2025 Operator Regionalny zawiązał partnerstwo z ośmioma podmiotami lokalnymi, były to trzy publiczne instytucje kultury (biblioteka, ośrodek kultury, galeria miejska – BWA); trzy organizacje pozarządowe; jedna grupa nieformalna i podmiot spoza sektora kultury i oświaty - Lubuska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy. Podobnie jak w roku 2024 w roli lidera projektu nie wystąpiła żadna placówka oświatowa, prywatna firma ani niezależny animator/edukator.

1. *oTWARTE rel A(k)CJE- MŁODZIEŻ robi WYSTAWĘ* w Galerii BWA - Biuro Wystaw Artystycznych w Zielonej Górze (BWA);
2. *Taniec ze światłem*, Lubuska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy (OHP), Zielona Góra;
3. *Strój z duszą - młodzi odkrywcy tradycji Ziemi Lubuskiej*, Stowarzyszenie Kultura po całości, Szprotawa;
4. *Coś tam skrzypi, coś tam gra!* Stowarzyszenie Mała Wielka Tęcza, Olbrachtów;
5. *„PORUSZENIE - warsztaty tańca współczesnego”*, Stowarzyszenie Przyjaciół Teatrów Tańca Żarskiego Domu Kultury TanArt, Żary;
6. *Bardzo Bytomska Kultura*, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Bytomiu Odrzańskim;
7. *ArtMarket – kreatywna przestrzeń dla Młodych*, Miejska Biblioteka Publiczna im. Papuszy w Żaganiu;
8. *Festiwal Młodzieżowych Zespołów Rockowych „Muzyczna Stajnia”*, Grupa nieformalna KULTURALni, Szprotawa.

Tab.3. Rodzaje podmiotów realizujących projekty lokalne BMK w województwie lubuskim w roku 2025

Rodzaj podmiotu realizującego projekt						
publiczna instytucja kultury	szkoła /placówka oświatowa	organizacja pozarządowa	grupa nieformalna	firma prywatna	niezależny/a edukator/ka	inny podmiot
3 projekty	-	3 projekty	1 projekt	-	-	1 projekt

Źródło: opracowanie własne.

Organizacje i instytucje, które realizowały projekty lokalne w roku 2025 w województwie lubuskim nie występowały we wcześniejszych edycjach w roli liderów projektu, a zatem sieć wzbogaciła się o osiem nowych podmiotów. Nie

oznacza to jednak, że wszyscy praktycy zaangażowani w projekty z ramienia tych podmiotów zadebiutowali w BMK w roku 2025. Część osób miała już doświadczenie z programem i z realizacją lokalnych projektów.

Każdy lider projektu (partner Operatora Regionalnego) zawiązał partnerstwa z instytucjami, organizacjami lub/ nieformalnymi grupami ze swojego otoczenia. Liczba tych partnerów wahała się od dwóch do siedmiu. Wśród partnerów znalazły się także podmioty, które w poprzednich latach występowały w BMK w roli lidera projektu.

Tab.4. Partnerzy Operatora Regionalnego BMK i ich partnerzy lokalni w roku 2025

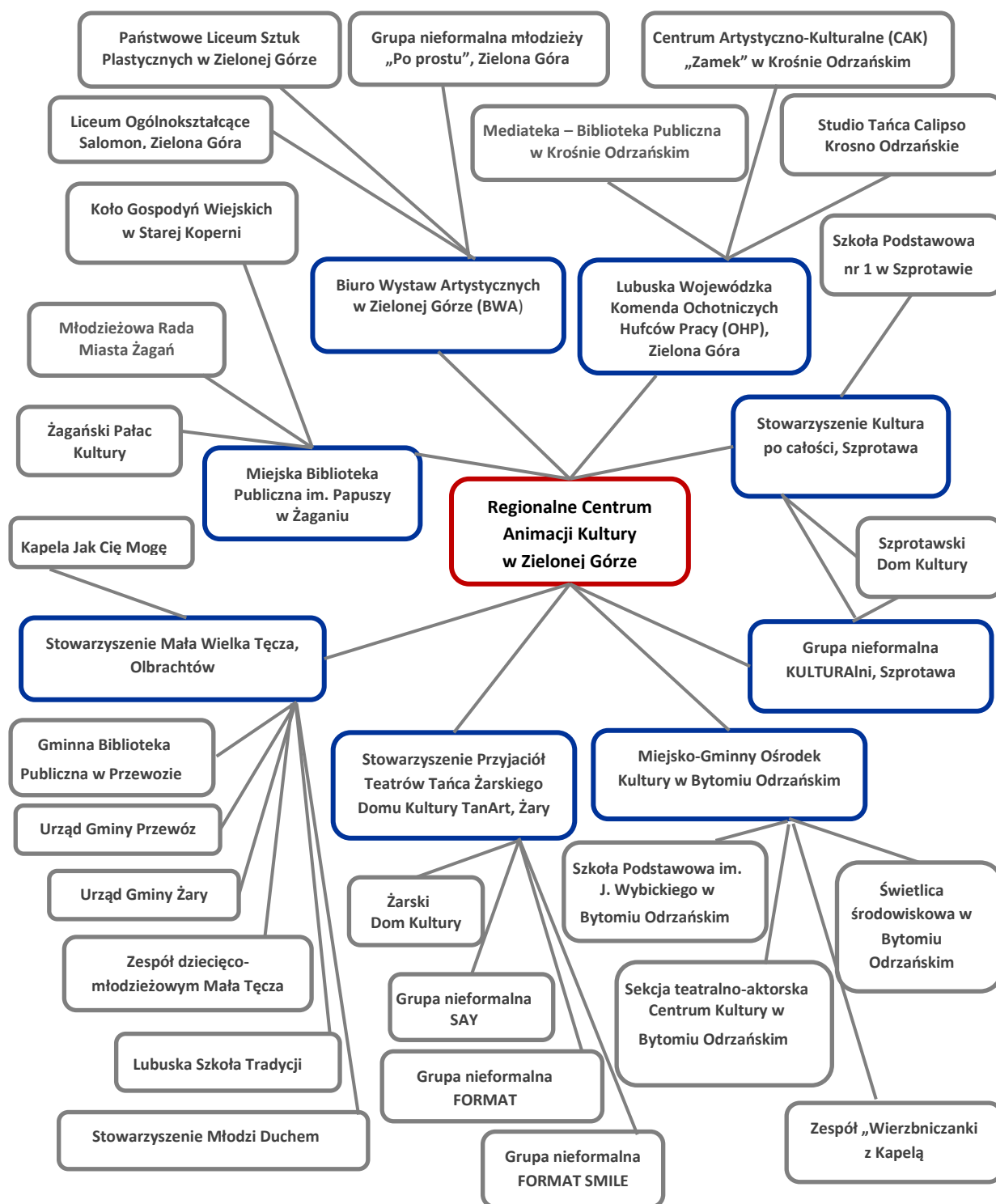
Nazwa projektu	Partnerzy Operatora Regionalnego – realizatorzy lokalnych projektów	Partnerzy lokalni podmiotów realizujących projekt
o!WARTE reIA(k)CJE-MŁODZIEŻ robi WYSTAWĘ w Galerii BWA	Biuro Wystaw Artystycznych w Zielonej Górze (BWA)	• Liceum Ogólnokształcące Salomon • Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych w Zielonej Górze, • Grupa nieformalna młodzieży „Po prostu”
Taniec ze światłem	Lubuska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy (OHP), Zielona Góra	• Mediateka – Biblioteka Publiczna w Krośnie Odrzańskim • Centrum Artystyczno-Kulturalne (CAK) „Zamek” w Krośnie Odrzańskim • Studio Tańca Calipso
Strój z duszą - młodzi odkrywcy tradycji Ziemi Lubuskiej	Stowarzyszenie Kultura po całości, Szprotawa	• Szprotawski Dom Kultury • Szkoła Podstawowa nr 1 w Szprotawie
Coś tam skrzypi, coś tam gra!	Stowarzyszenie Mała Wielka Tęcza, Olbrachtów	• Gminna Biblioteka Publiczna w Przewozie • Urząd Gminy Przewóz • Urząd Gminy Żary • Zespół dziecięco-młodzieżowym Mała Tęcza • Kapela Jak Cię Mogę • Lubuska Szkoła Tradycji, • Stowarzyszenie Młodzi Duchem

PORUSZENIE - warsztaty tańca współczesnego	Stowarzyszenie Przyjaciół Teatrów Tańca Żarskiego Domu Kultury TanArt, Żary	• Żarski Dom Kultury w Żarach • Grupa nieformalna SAY • Grupa nieformalna FORMAT • Grupa nieformalna FORMAT SMILE
Bardzo Kultura Bytomska	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury w Bytomiu Odrzańskim	• Szkoła Podstawowa im. J. Wybickiego w Bytomiu Odrzańskim • Sekcja teatralno-aktorska Centrum Kultury w Bytomiu Odrzańskim • Świetlica środowiskowa w Bytomiu Odrzańskim • Zespół „Wierzbniczanki z Kapelą
ArtMarket – kreatywna przestrzeń dla Młodych	Miejska Biblioteka Publiczna im. Papuszy w Żaganiu	• Żagański Pałac Kultury • Młodzieżowa Rada Miasta Żagań • Koło Gospodyń Wiejskich w Starej Koperni
Festiwal Młodzieżowych Zespołów Rockowych "Muzyczna Stajnia"	Grupa nieformalna KULTURALni, Szprotawa	• Szprotawski Dom Kultury • Stowarzyszenie Kultura po całoci, Szprotawa

Źródło: opracowanie własne.

Zgodnie z zaleceniem sformułowanym w raporcie z ewaluacji w roku 2024, w bieżącym roku wszyscy partnerzy liderów projektu działali w środowisku, w którym realizowany był projekt, zadbano też o to, by partnerstwo nie ograniczało się tylko do jednego podmiotu.

Rys. 2. Mapa sieci lokalnej BMK w roku 2025

- Operator Regionalny
- Partnerzy Operatora Regionalnego, realizatorzy projektów lokalnych
- Partnerzy lokalni realizatorów projektów

Źródło: opracowanie własne.

Analizy przeprowadzone w ramach ewaluacji na poziomie regionalnym w roku 2025 potwierdziły opisane w raportach z ewaluacji i diagnozy w roku 2024 zjawisko nierównomiernego rozmieszczenia na terenie województwa projektów lokalnych oraz partnerstw zawiązanych na ich rzecz. W roku 2025 interwencje jeszcze mocniej skupiły się w centrum, a przede wszystkim na południu Lubuskiego. W tym roku nie uczestniczył w realizacji projektów lokalnych żaden podmiot z północy województwa, wciąż słabo reprezentowane są też gminy zachodnie.

Innym zjawiskiem, które ujawniła i ewaluacja, i diagnoza na poziomie wojewódzkim (Słowińska i Walentynowicz-Moryl 2025) jest kumulacja projektów lokalnych w tym samym środowisku (w tym samym roku lub w kolejnych latach w jednej edycji programu). Z punktu widzenia trwałości powiązań i siły zaangażowania podmiotów z danego środowiska w program oraz przeobrażania uczestnictwa w kulturze młodzieży zgodnie z ideą BMK jest to sytuacja korzystna, mniej natomiast z punktu widzenia upowszechniania założeń programu, rozbudowywania sieci wsparcia i zakresu jego oddziaływania.

4. Podsumowanie ewaluacji projektów lokalnych w roku 2025

Zgodnie z zaleceniami NCK ewaluacja projektów lokalnych przeprowadzona została przez realizatorów projektów przy wsparciu zespołu badaczy z Uniwersytetu Zielonogórskiego reprezentującego Operatora Regionalnego. Wsparcie miało formę szkoleń (dwa szkolenia), przygotowania i udostępnienia narzędzi oraz szczegółowych instrukcji organizacji, prowadzenia i dokumentowania badania ewaluacyjnego (Zob. Załączniki nr 1-3). Zespół udzielał także praktykom bieżących konsultacji telefonicznych i mailowych.

Celem ewaluacji projektów lokalnych było:

- określenie, jak realizowany w społeczności lokalnej projekt odpowiadał na potrzeby młodzieży w kontekście jej wolnego czasu oraz podmiotowego uczestnictwa w kulturze;
- określenie, jak młodzież była zaangażowana w diagnozę lokalną, realizację oraz ewaluację projektów.

Ewaluacja przeprowadzana była z zastosowaniem panelu z elementami warsztatu z wykorzystaniem dwóch technik: sesji plakatowej oraz ankiety-wydzieranki. Zespół badawczy skonstruował do technik narzędzia, inspirowane się

narzędziami z poprzedniej edycji BMK: był to zestaw plakatów do sesji plakatowej „Podróże z kulturą” oraz formularz ankiety (Zob. Załączniki nr 2 i 3). Sesja plakatowa „Podróże z kulturą” opierała się na otwartych pytaniach dotyczących oceny projektu i efektów uczestnictwa w nim. Młodzież odpowiadała na pytania, które miały być punktem wyjścia do dyskusji:

- Co się działo w projekcie?/ co robiliście?
- Jakie były plusy projektu? Co było cenne? Co Wam się podobało?
- Co wymagałoby zmiany w projekcie?/ Jakie były minusy? Co Wam się nie podobało?
- Jakie efekty przyniósł projekt? Co Wam dało uczestnictwo w projekcie? Czego się nauczyliście?
- Jak projekt zmienił Wasz sposób spędzania czasu wolnego?

Ankieta-wydzieranka zawierała pytania z odpowiedziami wielokrotnego wyboru. Pytania odnosiły się do:

- rodzaju działań, jakie miały miejsce w projektach (poznawanie i pielęgnowanie tradycji kulturowych, poznawanie innych kultur, kontakt z innymi kulturami, poznawanie kultury /tradycji swojego miejsca zamieszkania; poznawanie różnorodności kulturowej);
- sposobu, w jaki młodzież była zaangażowana w projekt (uczestnicy mieli możliwość twórczego działania; uczestnicy działali według poleceń prowadzącego; uczestnicy mieli możliwość wyrażania swoich opinii i oczekiwań; uczestnicy mieli możliwość realizacji własnych pomysłów; zdanie uczestników było brane pod uwagę);
- możliwości współdecydowania (o tematyce zajęć, sposobach działania w projekcie i sposobach prezentowania efektów projektu).

Wszyscy realizatorzy lokalnych projektów przeprowadzili z młodzieżą panel ewaluacyjny, w którym wykorzystali obie techniki (sesja plakatowa i ankieta-wydzieranka). Również wszyscy sporządzili opracowanie podsumowujące ewaluację projektów lokalnych.

Większość (6) realizatorów w treści opracowań uwzględniła wszystkie elementy, które wyszczególniono w *Instrukcji realizacji diagnoz i ewaluacji - poziom lokalny*, czyli:

- opis zrealizowanego projektu lokalnego (w tym określenie diagnozy potrzeb, założeń projektu, przebiegu, efektów);

- podsumowanie ewaluacji (w tym określenie, w jakim stopniu realizowany w społeczności lokalnej projekt odpowiada na potrzeby młodzieży; w jaki sposób i w jakim stopniu młodzież była zaangażowana w diagnozę lokalną, realizację oraz ewaluację projektów);
- wskazanie możliwych długotrwałych efektów zrealizowanych działań.

Przygotowane przez realizatorów projektów lokalnych podsumowania w zróżnicowany sposób uwzględniały wskazania sformułowane w *Instrukcji*. Część podsumowań zawierała bardzo szczegółowe i bogate informacyjnie opisy odnoszące się do wskazanych w instrukcji trzech elementów, w części opisy te były dość pobieżne, niekiedy ogólnikowe. Uwagę zwraca, że w większości opracowań podsumowujących ewaluację projektów (!) nie wykorzystano jej wyników (informacji zebranych w panelu ewaluacyjnym z zastosowaniem sesji plakatowej oraz ankiety-wydzieranki), niekiedy wskazując, że jej forma była nieadekwatna:

Dzieci po zakończonym projekcie przeprowadziły ewaluację, wypełniając ankiety wydzieranki oraz plansze podróży z kulturą. Refleksja jaką mieliśmy na temat formy badania efektów zadania jest taka, że jest ono nastawione na młodzież, która wymyśla zadanie zupełnie nie będąc w nim osadzona. Natomiast projekt najwyraźniej nie zakładał grup, które są ze sobą żyte, wiedzą o swoich miejscach zamieszkania więcej niż niejeden historyk, mają wspólną pasję i przede wszystkim naprawdę spore doświadczenie w realizacji imprez. Większość pytań w ankietach diagnozy [w diagnozie lokalnej nie proponowano realizacji ankiet] czy ewaluacji wydało im się po prostu na poziomie przedszkola, kiedy oni od początku wiedzieli co i jak chcą zrobić, a do tego, jak sami wspomnieli, poświęcili czas na analizę przestrzeni, którą znają jak własną kieszeń, a przez to zabrakło im go na przykład na przygotowanie dyplomów dla dzieci biorących udział w ich warsztatach.

Potwierdza to wcześniej sformułowany wniosek, że nie zawsze badania diagnostyczne i ewaluacyjne są postrzegane jako integralny element projektu stanowiący źródło informacji ważnych i przydanych dla działań realizatorów.

Tab.5. Ewaluacja projektów lokalnych – zestawienie zastosowanych technik badawczych i pozyskanych materiałów

Projekt	zastosowane techniki	dokumentacja badań
oIWARTE relA(k)CJE- MŁODZIEŻ robi WYSTAWĘ w Galerii BWA	sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów

	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (21)
		opracowanie podsumowujące ewaluację projektów lokalnych
Taniec ze światłem	sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów
	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (10)
		opracowanie podsumowujące ewaluację projektów lokalnych
Strój z duszą - młodzi odkrywcy tradycji Ziemi Lubuskiej	sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów
	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (27)
		opracowanie podsumowujące ewaluację projektów lokalnych
Coś tam skrzypi, coś tam gra!	sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów
	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (16)
		opracowanie podsumowujące ewaluację projektów lokalnych
PORUSZENIE - warsztaty tańca współczesnego	sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów
	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (32)
		opracowanie podsumowujące ewaluację projektów lokalnych
Bardzo Bytomska Kultura	sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów
	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (17)
		opracowanie podsumowujące ewaluację projektów lokalnych
ArtMarket – kreatywna przestrzeń dla Młodych	sesja plakatowa „Podróże z kulturą”	zdjęcia /skany plakatów

	ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (9)
		opracowanie podsumowujące ewaluację projektów lokalnych
Festiwal Młodzieżowych Zespołów Rockowych "Muzyczna Stajnia"	Sesja plakatowa „Podróże z kulturą"	zdjęcia /skany plakatów
	Ankieta-wydzieranka	„wypełnione” ankiety (6)
		opracowanie podsumowujące ewaluację projektów lokalnych

Źródło: opracowanie własne.

Odpowiedzi młodych uczestników projektów udzielone podczas sesji plakatowej wskazują, że w ich ramach realizowano kilka podstawowych rodzajów działań, były to:

- warsztaty twórcze/ rozwijanie umiejętności artystycznych (plastycznych, rękodzielniczych, aktorskich, wokalnych, muzycznych, tanecznych;
- działania twórcze / prezentacje twórcze (przygotowanie wystawy; nagrywanie spotu; granie koncertu; przygotowanie spektaklu tańca);
- zwiedzanie miasta/ wycieczki;
- spotkania/rozmowy/dyskusje (o tradycjach regionalnych, tożsamości lokalnej, historii miasta);
- integracja/ zabawy/gry;
- relaks;
- warsztaty kulinarne.

Rodzaje działań przeprowadzonych z młodzieżą w dużym stopniu odpowiadały na określone w diagnozie potrzeby i oczekiwania: dawały młodym ludziom możliwość swobodnej aktywności twórczej i rozwijania swoich zainteresowań, spędzania czasu z rówieśnikami, zabawy i relaksu. W ciekawej formie wprowadzały też tematykę lokalnego dziedzictwa kulturowego i tożsamości lokalnej.

Odpowiedzi młodych uczestników projektów na pytanie o to, co było cenne w projekcie, co się im podobało, potwierdzają, że działania projektowe im odpowiadały. Młodym podobało się przede wszystkim:

- dobra zabawa;

- miła/przyjazna atmosfera;
- przyjemne spędzanie czasu;
- bycie razem/spędzanie czasu z rówieśnikami/ze świetnymi ludźmi;
- poznawanie nowych ludzi , np. artystów;
- możliwość bycia kreatywnym/twórczego działania;
- występowanie przed publicznością/ prezentowanie swoich twórczych dokonań;
- nabywanie nowych umiejętności, wiedzy/ rozwijanie talentów i umiejętności;
- współpraca.

Wyniki sesji plakatowej pozwalają wnioskować, że ogólnie młodzież bardzo dobrze oceniła projekty i była zadowolona z zaangażowania w nie. Ale ocena poszczególnych projektów była zróżnicowana, część otrzymała tylko pozytywne oceny (nie wskazano żadnych słabych stron w odpowiedziach na to pytanie); część otrzymała zróżnicowane odpowiedzi. W tym drugim przypadku niektórzy uczestnicy wskazywali „minusy”, inni twierdzili, że nie było słabych stron: „brak minusów”, „Wszystko było super, nie ma żadnych minusów”. Uwagi krytyczne odnosiły się do strony organizacyjnej i dotyczyły istotnych kwestii, np. „Nie podobało mi się, że było chaotycznie”, „problemy z dźwiękiem”, „zbyt mała scena w stosunku do zorganizowanej imprezy”, „nagłośnienie”, „godzina rozpoczęcia”, „długo się czekało na obiad”, „za krótkie zajęcia i za mało osób prowadzących”. W kilku przypadkach uczestnicy zwrócili uwagę, że projekt był za krótki: „za mało zajęć”, „mała ilość spotkań, zdecydowanie chciałbym więcej”, „za mała ilość spotkań i za krótko”. Takie wypowiedzi mogą z jednej strony wskazywać, że uczestnictwo w projekcie tak bardzo spodobało się młodym ludziom, że chcieliby, by trwał on jeszcze dłużej, ale z drugiej strony możliwe jest też, że w przypadku kilkudniowych projektów, młodzież po prostu czuje uzasadniony niedosyt. W tym miejscu warto przypomnieć wnioski z analiz dokumentacji projektów, wskazujący, że projekt to forma działania złożona i realizowana w dłuższym okresie czasu, a redukcja go do dwu-, trzydniowych warsztatów lub wydarzeń ogranicza możliwości wprowadzania zmiany w uczestnictwie w kulturze, która wymaga dłuższego oddziaływania.

Na pytanie o to, jakie efekty przyniósł projekt, czego uczestnicy nauczyli się dzięki niemu, odpowiedzi w dużej części były podobne do odpowiedzi na pytanie o to, co młodzieży podobało się w projekcie, ale bardziej szczegółowe. Korzyści, które wymieniono w badaniu można pogrupować na kilka ogólniejszych kategorii:

- rozwój/nabycie umiejętności twórczych/artystycznych;
- rozwój kreatywności;
- rozwój umiejętności scenicznych/ występowania przed publicznością
- poszerzenie wiedzy z zakresu kultury lokalnej, ludowej, tradycji;
- rozwój kompetencji społecznych i potrzebnych w pracy twórczej: cierpliwość, śmiałość, otwartości umiejętność współpracy, radzenia sobie z krytyką;
- nawiązanie nowych znajomości / poznanie nowych ludzi;
- rozbudzenie zainteresowania określonymi aktywnościami kulturalnymi/zjawiskami kultury.

Ostatnie pytanie w sesji plakatuowej dotyczyło tego, jak udział w projekcie zmienił sposób spędzania czasu wolnego młodzieży. Tu odpowiedzi pogrupowano na cztery kategorie. Po pierwsze, w ewaluacji trzech projektów pojawiły się odpowiedzi, że w tym obszarze nic się nie zmieniło: „Nic nie zmienił, bo było tylko raz w tygodniu”, „nie zmienił, ponieważ robię takie rzeczy codziennie”; „nie zmienił, bo ciągle gram na skrzypcach”. W dwóch z tych projektów były to pojedyncze głosy, natomiast w trzecim większość uczestników wskazała, że udział w projekcie nie wpłynął na ich sposób spędzania czasu. Druga kategoria to odpowiedzi wskazujące, że w czasie wolnym młodzieży dzięki projektowi pojawiło się coś nowego: nowe aktywności i nowe znajomości („poznałam cudownych znajomych z którymi spędzam czas”, „zapisalem się do kółka teatralnego”, od czasu, kiedy zobaczyłam, jak robi się świece mam zestaw do robienia świec”; „zaczęłam w czasie wolnym robić makramę”). Trzecia kategoria odpowiedzi ujawnia, że uczestnictwo w projekcie nie tyle wprowadziło nowe sposoby spędzania czasu wolnego, co zmodyfikowało, zintensyfikowało aktywności do tej pory podejmowane i wzmocniło motywację do ich podejmowania („utwierdził mnie, że taniec to moja droga”; „więcej malarstwa”, „będę więcej malować, więcej robótek i więcej pierogów”, „częstsze próby z zespołem”; „komponowanie własnych aranżacji”; „motywacja do dalszego działania”; „bardziej się angażować w projekty taneczne”; „poświęcanie więcej czasu na pracę nad ruchem ciała”; „większe zainteresowanie tańcami”; „będziemy więcej czasu poświęcać nad pracą w grupie”). Ostatnia kategoria odpowiedzi wskazuje raczej na to, jak młodzież spędzała czas wolny w trakcie trwania projektu, wprowadził on tu pewną nową jakość, ale doraźnie („projekt zmienił go bardzo, ponieważ można było wtedy poćwiczyć”; „dużo spotkań, nie było nudów”; „nie musiałam siedzieć w domu, tylko mogłam ten czas spędzić bardzo aktywnie ze znajomymi”; „nie nudziłem się w wakacje”; „Bardzo fajnie,

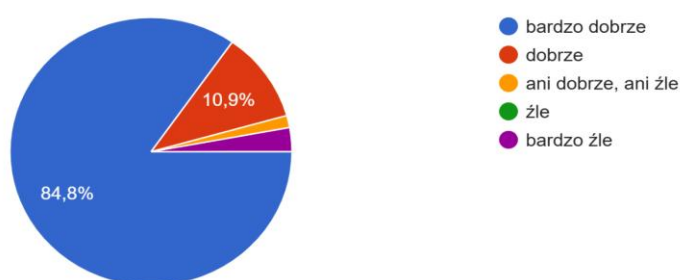
ponieważ nie nudziłam się w domu tylko byłam w otoczeniu fajnych ludzi i była bardzo dobra atmosfera”).

Ankiety-wydzieranki wypełniło stu trzydziestu ośmiu uczestników projektów. Najliczniejsze grupy we wszystkich projektach stanowiły osoby w wieku 10-12 lat (33,3%) oraz osoby w wieku 13-15 lat (32,6%). Następnie 25,4% uczestników ewaluacji projektów było w wieku 16-19 lat. Tylko 7,2% ankietowanych miało mniej niż 10 lat. Dwie osoby nie udzieliły odpowiedzi na pytanie o wiek. Wśród młodzieży, która wzięła udział w ewaluacji projektów zdecydowanie dominowały dziewczęta/kobiety (88,4%). Chłopcy/mężczyźni stanowili jedynie 10,9% ogółu badanych. Jedna osoba badana nie odpowiedziała na pytanie o płeć.

Badana młodzież na początku odpowiadała na pytanie - Jak ogólnie oceniasz projekt? Oceny projektu dokonywała na skali pięciostopniowej. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na stwierdzenie, że zdecydowana większość pytanym osób (84,8%) oceniła projekt, w który brała udział bardzo dobrze. Tylko 10,9% badanych stwierdziło, że ocenia projekt dobrze. Bardzo sporadycznie pojawiały się odpowiedzi oceniające projekty „bardzo źle” (4 osoby) i „ani dobrze, ani źle” (2 osoby).

Wykres 1. Ogólna ocena projektu

Jak ogólnie oceniasz projekt?
138 odpowiedzi

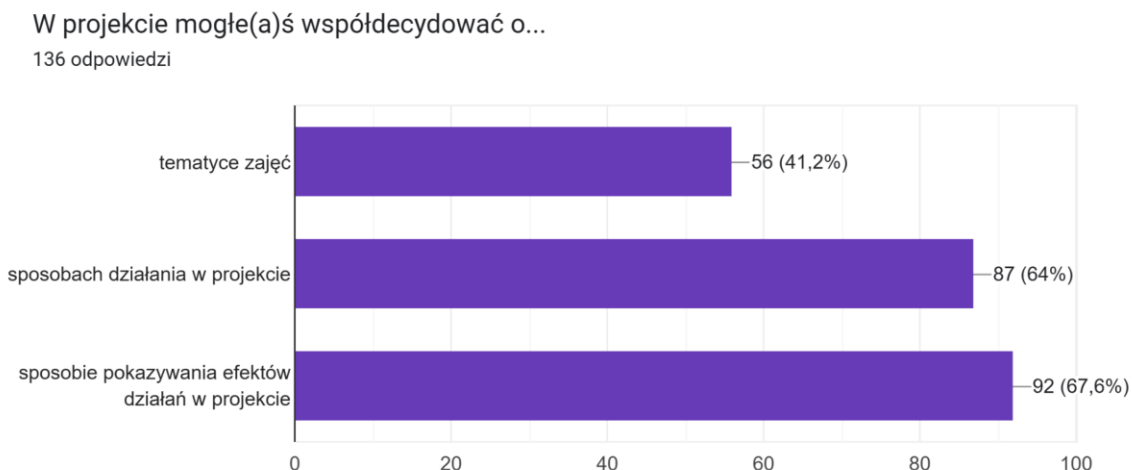

Źródło: opracowanie własne

Kolejne pytanie dotyczyło możliwości współdecydowania młodzieży w projektach. Uczestnicy ewaluacji najczęściej wskazywali, że mogli współdecydować o sposobie pokazywania efektów działań w projekcie (67,6%). Natomiast nieco rzadziej o sposobach działania w projekcie (64,0%).

Mniej niż połowa badanej młodzieży (41,2%) zadeklarowała, że mogła współdecydować w projekcie o tematyce zajęć. Można zatem stwierdzić, że większość badanej młodzieży uważa, że otrzymała możliwość współdecydowania o dwóch z trzech aspektów współdecydowania w projekcie.

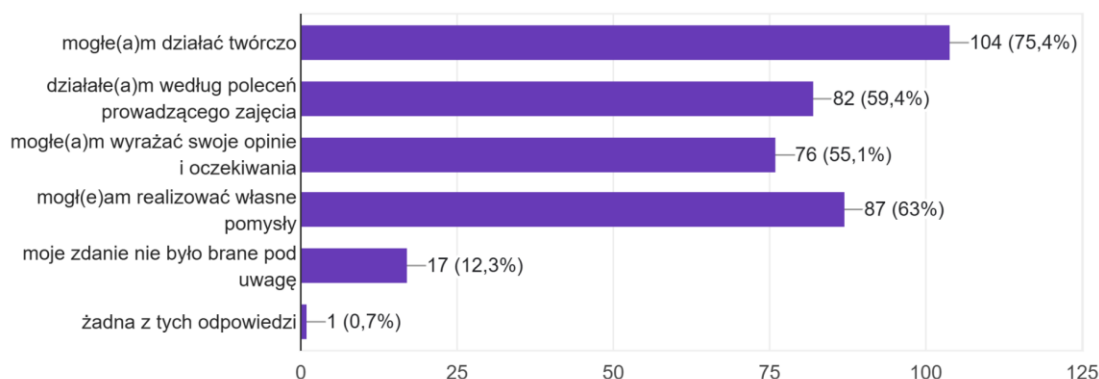
Wykres 2. Możliwości współdecydowania w projekcie

Źródło: opracowanie własne

Młodzież, która wzięła udział w ewaluacji została następnie zapytana o wymiary jej podmiotowego uczestnictwa w projektach. 75,4% młodych ludzi stwierdziło, że udział w projekcie dał im możliwość twórczego działania. 63,0% badanych wskazało, że mogli realizować własne pomysły a 55,1%, że mogli wyrażać swoje opinie i oczekiwania. Z drugiej strony 59,4% osób stwierdziło, że w podczas trwania projektu działało według poleceń prowadzącego zajęcia. Dodatkowo należy wskazać, że 12,3% badanej młodzieży uznało, że jej zdanie nie było brane pod uwagę. Można zatem stwierdzić, że generalnie udział w projektach pozwolił młodzieży na podmiotowe uczestnictwo w trakcie podejmowanych działań.

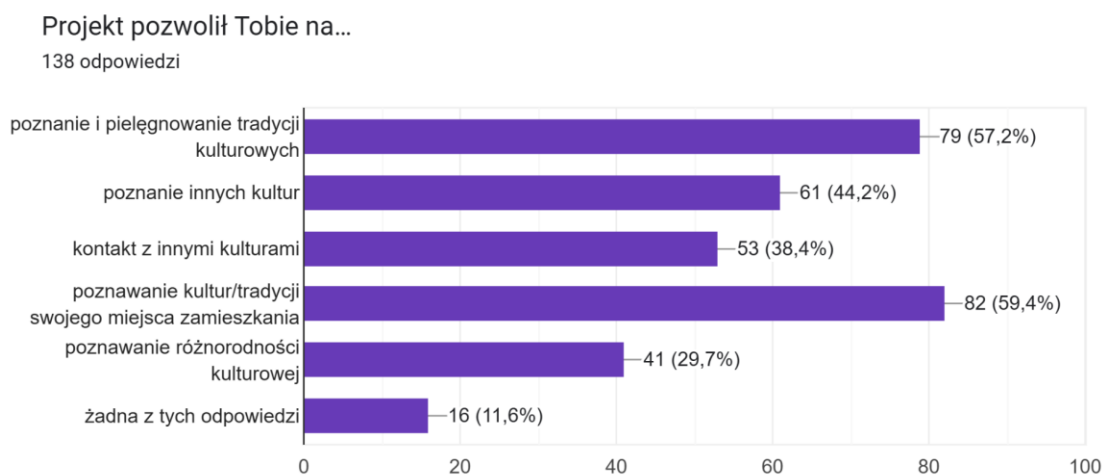
Wykres 3. Wymiary podmiotowego uczestnictwa młodzieży w projekcie

Źródło: opracowanie własne

Na zakończenie Ankiety-wydzieranki badani odpowiadali na pytanie o to, jakie rodzaje działań były podejmowane w ramach projektów. Szczególnie istotne były te działania, które pozwoliły na zapoznanie młodzieży z dziedzictwem kulturowym i tożsamością lokalną oraz z różnorodnością kulturową. Młodzież najczęściej wskazywała, że udział w projekcie pozwolił im na poznanie kultur/tradycji swojego miejsca zamieszkania (59,4%) oraz na poznanie i pielęgnowanie tradycji kulturowych (57,2%). 44,2% badanych osób stwierdziło, że udział w projekcie umożliwił im poznanie innych kultur a 38,4%, że miały możliwość kontaktu z innymi kulturami. Prawie co trzeci badany uczestnik projektów (29,7%) zadeklarował, że udział w nich pozwolił im na „poznanie różnorodności kulturowej”. Należy wskazać, że 11,6% respondentów stwierdziło, że udział w projekcie nie umożliwił im poznania żadnego ze wskazanych wyżej elementów. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na stwierdzenie, że nie we wszystkich projektach zostały uwzględnione elementy dające szansę ich uczestnikom na poznanie tradycji oraz dziedzictwa własnej kultury, jak i różnorodność innych kultur.

Wykres 4. Rodzaje działań podejmowanych w projekcie

Źródło: opracowanie własne

Podsumowanie i rekomendacje

Ewaluacja na poziomie regionalnym przeprowadzona w województwie lubuskim w roku 2025 zrealizowała cztery wyznaczone przez NCK cele:

1. Określenie, w jaki sposób projekty lokalne odnosiły się do celów programu BMK

Wszystkie projekty lokalne zrealizowane w roku 2025 w województwie lubuskim odnosiły się do celu głównego (Rozwój podmiotowego uczestnictwa w kulturze młodzieży) oraz celów szczegółowych, zakładających rozwój umiejętności młodzieży w zakresie krytycznego i twórczego uczestnictwa w kulturze; umacnianie tożsamości społeczności lokalnych oraz rozumiejącego wykorzystania wartości dziedzictwa kulturowego wspólnot lokalnych. W poszczególnych projektach miało to miejsce w różnym zakresie i w różnej formie. Najmocniej obecny w działaniach był cel główny, którego realizacja przejawiała się przede wszystkim w aktywnym zaangażowaniu młodzieży w diagnozę i działania merytoryczne, odpowiadające na zidentyfikowane potrzeby i oczekiwania młodych ludzi. W ewaluacji regionalnej zauważono, że nie we wszystkich projektach można uznać za w pełni podmiotowe włączenie młodzieży w ewaluację projektów, wprawdzie uzyskała ona możliwość wypowiedzenia się na temat projektu i jego oceny, ale głos młodzieży nie wybrzmiał w podsumowaniach.

Projekty mocno skoncentrowały się na wspieraniu twórczego uczestnictwa w kulturze młodzieży, tworząc różnorodne możliwości działań artystycznych i kreatywnych. Żaden projekt natomiast nie zakładał wprost rozwoju umiejętności krytycznego uczestnictwa w kulturze. To istotne rozpoznanie, zważywszy na współczesne zmiany w obrębie uczestnictwa w kulturze, dokonujące się w dużym stopniu w związku z dominacją cyfrowych mediów, przede wszystkim internetu, co przyczynia się do maksymalizacji odbiorczego/konsumpcyjnego uczestnictwa w kulturze. W tym kontekście ważne jest rozwijanie form twórczej aktywności, ale równie istotne staje się wzmacnianie kompetencji odbiorcy, a kompetencje krytyczne zyskują tu znaczenie fundamentalne.

Do trzeciego celu szczegółowego BMK odnosiły się wszystkie projekty, część z nich tylko na etapie diagnozy i ewaluacji. Natomiast drugi cel szczegółowy obecny był w projektach lokalnych w najmniejszym zakresie.

Wyniki ewaluacji wojewódzkiej z roku 2025 w dużej części są zbieżne z wynikami z roku 2024, dlatego rekomendacje sformułowane w ubiegłym roku są nadal aktualne i częściowo należy je powtórzyć:

rekomendacje

- Aby osiągnąć zakładane przez programie BMK cele odnoszące się do zmiany w uczestnictwie w kulturze młodzieży, należy zadbać o to, by projekty stanowiły cykl działań rozłożonych w dłuższym czasie i unikać przedsięwzięć krótkotrwałych.
- Projekty powinny tworzyć obszar twórczej aktywności młodych ludzi, ale należy także zwrócić uwagę na wspieranie kompetencji krytycznych jako fundamentalnego warunku podmiotowego uczestnictwa w kulturze.
- Wskazane, by było wsparcie szkoleniowe praktyków, pokazujące jak kwestie dotyczące tożsamości lokalnej/ lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz różnorodności kulturowej mogą być wprowadzone do projektów w sposób atrakcyjny, nowoczesny, interesujący dla młodzieży i wartościowy poznawczo.
- Podmiotowe zaangażowanie młodzieży w działania projektowe oznacza, że ma ona wpływ na treść, formę i przebieg projektu na każdym etapie. Włączenie młodzieży w badania diagnostyczne i ewaluacyjne powinno oznaczać także wsłuchanie się w jej głos i dopuszczenie go w opracowaniach, podsumowaniach diagnostycznych i ewaluacyjnych.

2. Rozpoznanie, jak wspierany był rozwój kompetencji i możliwości działania osób pracujących z młodzieżą

Badania pozwoliły stwierdzić, że Operator Regionalny zadbał w roku 2025 o zróżnicowane merytorycznie wsparcie kompetencji i możliwości działania osób pracujących z młodzieżą. Zorganizowane szkolenia i warsztaty odnosiły się to kwestii ważnych i potrzebnych w praktyce działalności edukacyjnej i kulturalnej, takich jak m.in.: podmiotowość młodzieży i metodyka pracy z młodzieżą; formy i obszary pracy edukacyjnej i animacyjnej z młodzieżą; nowe technologie w działalności kulturalnej; pozyskiwanie środków na działania w kulturze; przygotowanie projektu BMK/ diagnoza i ewaluacja w projekcie BMK.

Analizy pokazały, że pewnych modyfikacji z punktu widzenia zakresu oddziaływania idei BMK oraz rozwijania sieci w regionie, wymagałyby kwestie organizacyjne. Nie do końca korzystne jest bowiem komasowanie szkoleń oraz spotkań informacyjnych i sieciujących w ramach jednego dużego wydarzenia

organizowanego w siedzibie Operatora. Szkolenia nie zawsze są optymalnie rozplanowane w czasie, jeśli chodzi o wsparcie praktyków w realizacji projektów w danym roku, duża część z nich bowiem odbywa się po ich zakończeniu lub tuż przed nim.

rekomendacje

- Mocniejsze ukierunkowanie części szkoleń i warsztatów na wsparcie związane bezpośrednio z celami programu w danej edycji.
- Szkolenia i warsztaty, które z założenia wprost mają wspierać praktyków w realizacji projektów, powinny być organizowane we wcześniejszych terminach, tak by realizatorzy mogli wykorzystać zdobywaną tam wiedzę i umiejętności. W drugiej połowie roku można zaplanować tematykę ogólniejszą.
- Warto wprowadzić pakiet szkoleń i warsztatów obligatoryjnych dla podmiotów realizujących projekty lokalne.
- Zalecane by było większe wsparcie szkoleniowe edukatorów i animatorów w zakresie przeprowadzania diagnoz oraz ewaluacji, rozwijanie konkretnych umiejętności metodycznych, a także świadomość znaczenia i wartości tych badań w projektach.
- Korzystnym dla poszerzania zakresu oddziaływania BMK w województwie, byłoby „zdecentralizowanie” oddziaływań, czyli organizowanie części szkoleń i spotkań w terenie, we współpracy z lokalnymi instytucjami i organizacjami.

3. Określenie, jak wspierany był rozwój sieci lokalnych BMK

Rozwój sieci lokalnych wiąże się przede wszystkim z nawiązywaniem partnerstw na rzecz projektów lokalnych. Wszystkie podmioty realizujące projekty lokalne w roku 2025 pierwszy raz wystąpiły w tej roli, zatem sieć wzmocniła się o nowe „węzły”. Podobnie jak w latach poprzednich w roku 2025 liderami projektów były przede wszystkim dwa rodzaje podmiotów – publiczne instytucje kultury oraz organizacje samorządowe, to one tworzyły główne węzły sieci. W tej roli, podobnie jak w poprzednich latach, nie wystąpiły placówki oświatowe oraz firmy działające w obszarze kultury i edukacji, przy czym szkoły zostały włączone do sieci jako partnerzy liderów projektów lokalnych. Analizy z bieżącego roku potwierdziły także wcześniejsze ustalenia (Słowińska i Walentynowicz-Moryl 2024a i 2024b) o nierównomiernym rozkładzie sieci na terenie województwa – koncentracji w centrum, a przede wszystkim na

południu województwa oraz ujawniły kumulowanie interwencji w tym samym środowisku.

rekomendacje

- Należy zadbać o równomierny rozkład sieci na terenie województwa (zapełnić „białe plamy”, rozproszyć skoncentrowane interwencje).
- Wskazane by były starania o utrzymanie w sieci podmiotów uczestniczących w programie w poprzednich latach i zachęcenie tych, które się wycofały do ponownego zaangażowania.
- Potrzebne są intensywniejsze o włączenie do programu podmiotów z gmin, które do tej pory nie były objęte żadną interwencją lub tylko bardzo ograniczoną.
- Niezbędne wydają się tu zabiegi informacyjne i sieciujące, zapoznające z programem, jego założeniami i możliwościami, jakie stwarza, oraz silniejsze wsparcie lokalnych podmiotów z tych terenów zachęcające do nawiązywania partnerstw z Operatorem Regionalnym i ułatwiających przygotowanie projektów.
- Należałoby powtórzyć rekomendację sformułowaną powyżej, że korzystnym dla rozwoju sieci i jej umacniania byłoby organizowanie spotkań informacyjnych i sieciujących oraz szkoleń i warsztatów także w terenie, poza siedzibą Operatora, w środowiskach lokalnych.
- Warto by było rozpoznać w ramach badań diagnostycznych, dlaczego placówki oświatowe nie włączają się do programu jako realizatorzy projektów lokalnych i odpowiednio zmodyfikować regulamin, tak by szkoły były reprezentowane w sieci w większym zakresie.

4. Podsumowaniu ewaluacji projektów lokalnych

Ewaluacja projektów lokalnych z udziałem młodzieży została przeprowadzona przez wszystkich realizatorów, zgodnie z zaleceniami instrukcji i z zastosowaniem wszystkich udostępnionych narzędzi, umożliwiających aktywizującą, warsztatową formę badania.

Ogólnie rzecz biorąc wszystkie projekty uwzględniały zidentyfikowane w diagnozach lokalnych potrzeby i oczekiwania młodzieży, choć w poszczególnych projektach miało to różny zakres i form. Potwierdzają to oceny projektów, dokonane przez młodych ludzi w trakcie ewaluacji projektów. Wyniki ewaluacji lokalnej wskazują, że w zdecydowanej większości

młodzież dobrze oceniła projekty i odczuwa konkretne korzyści wynikające z uczestnictwa w nich, związane głównie z własnym rozwojem, relacjami rówieśniczymi, sposobami spędzania czasu. Część uczestników zwróciła uwagę, że projekty trwały zbyt krótko. Istotne jest to, że większość młodych ludzi potwierdziła, że mogła współdecydować o sposobie pokazywania efektów działań w projekcie oraz o sposobach działania w projekcie. Jednak mniej niż połowa młodzieży wskazała, że mogła współdecydować o tematyce zajęć w projekcie. Dodatkowo generalnie większość młodzieży zadeklarowała, że udział w projektach pozwolił im na podmiotowe uczestnictwo w działaniach projektowych. Należy jednak podkreślić, że nie we wszystkich projektach, według relacji młodych uczestników, uwzględniono elementy pozwalające na poznanie tradycji oraz dziedzictwa własnej kultury, jak i różnorodność innych kultur.

rekomendacje

- Wskazane by było, by projekty dawały możliwość dłuższego zaangażowania się młodzieży w działania, jak już wskazano, powinny obejmować dłuższy okres czasu, nie ograniczać się do kilku spotkań lub dwu-trzydniowych warsztatów.
- Zalecane by było wprowadzenie do oferty szkoleniowej w większym zakresie warsztatów przygotowujących do prowadzenia ewaluacji, kierowanych nie tylko do realizatorów projektów lokalnych i wskazujących na jej znaczenie i przydatność w pracy edukacyjnej i działalności kulturalnej.
- Należałoby pozwolić młodym osobom w jeszcze większym stopniu współdecydować w trakcie działań projektowych, szczególnie jeżeli chodzi o tematykę projektów. Zaleca by było, aby w jeszcze większym stopniu pozwalać młodzieży na podmiotowe uczestnictwo w działaniach projektowych.
- Wskazane by było, aby w każdym projekcie znalazły się elementy, które pozwolą młodym ludziom z jednej strony na zgłębianie własnej tradycji i dziedzictwa kulturowego, z drugiej strony na poznanie różnorodności kulturowej.

Źródła

- Regulamin Programu Narodowego Centrum Kultury Bardzo Młoda Kultura 2023-2025, https://nck.pl/upload/2023/05/regulamin-bmk-2023_1.pdf
- Bardzo Młoda Kultura 2023 –2025 , instrukcje realizacji diagnoz i ewaluacji – poziom lokalny, NCK, 2023.
- Bardzo Młoda Kultura 2023 –2025 . Instrukcje realizacji diagnoz i ewaluacji – poziom regionalny, NCK, 2023.
- Słowińska S. i Walentynowicz-Moryl K. (2024a), Bardzo Młoda Kultura 2023-2025 – woj. Lubuskie. Raport z diagnozy wojewódzkiej 2024. Badania w ramach programu NCK Bardzo Młoda Kultura 2023-2025, Zielona Góra, <https://rcak.pl/wp-content/uploads/2024/12/BMK- Lubuskie raport-z-diagnozy-regionalnej-2024.pdf>
- Słowińska S. i Walentynowicz-Moryl K. (2024b), Bardzo Młoda Kultura 2023-2025 – woj. Lubuskie. Raport z ewaluacji wojewódzkiej 2024. Badania w ramach programu NCK Bardzo Młoda Kultura 2023-2025, Zielona Góra <https://rcak.pl/wp-content/uploads/2024/12/BMK- Lubuskie raport-z-ewaluacji-regionalnej-2024.pdf>
- Słowińska S. i Walentynowicz-Moryl K. (2025), Bardzo Młoda Kultura 2023-2025 – woj. Lubuskie. Raport z diagnozy wojewódzkiej 2025. Badania w ramach programu NCK Bardzo Młoda Kultura 2023-2025, Zielona Góra.

Spis tabel i ilustracji

tabele

Tab.1. Potrzeby i oczekiwania młodzieży zidentyfikowane w diagnozach lokalnych i uwzględnione w projektach.....	4
Tab.2. Tematyka projektów i rozwijane kompetencje – zestawienie na podstawie dokumentacji projektów.....	10
Tab.3. Rodzaje podmiotów realizujących projekty lokalne BMK w województwie lubuskim w roku 2025.....	15
Tab.4. Partnerzy Operatora Regionalnego BMK i ich partnerzy lokalni.....	16
Tab.5. Ewaluacja projektów lokalnych – zestawienie zastosowanych technik badawczych i pozyskanych materiałów.....	21

rysunki

Rys.1. Cele programu BMK 2023-2025.....	3
Rys. 2. Mapa sieci lokalnej BMK w roku 2025.....	18

wykresy

Wykres 1. Ogólna ocena projektu.....	26
Wykres 2. Możliwości współdecydowania w projekcie.....	27
Wykres 3. Wymiary podmiotowego uczestnictwa młodzieży w projekcie.....	28
Wykres 4. Rodzaje działań podejmowanych w projekcie.....	29

Załączniki

Załącznik 1. Instrukcja realizacji ewaluacji na poziomie lokalnym, BMK 205

Bardzo Młoda Kultura 2023-2025 - województwo lubuskie

Panel

Co to za metoda?

Panel rozumiemy jako metodę polegającą na dyskusji grupowej, prowadzonej przez moderatora/moderatorów z uczestnikami projektu. W panelu mogą być wykorzystywane różne materiały (np. fotografie, filmy, ilustracje) oraz narzędzia i techniki (np. mapy myśli, plakaty), aktywizujące uczestników, stymulujące dyskusję oraz ukierunkowujące ją na ważne kwestie.

Zalety panelu

- aktywnie włącza uczestników do projektu
- traktuje uczestników podmiotowo (oddanie głosu uczestnikom)
- umożliwia interakcje, wymianę poglądów
- pozwala ujawnić zróżnicowanie opinii
- umożliwia wypracowanie wspólnych stanowisk i wniosków

Panel w lokalnej ewaluacji BMK

Jakie są jego cele?

- Celem panelu jest umożliwienie młodzieży biorącej udział w projekcie dokonania jego oceny. Chcemy poznać perspektywę młodzieży dotyczącą tego:
 - co wydarzyło się w trakcie realizacji projektu?
 - jakie były mocne, ale także słabe strony zrealizowanego projektu?
 - co uczestnicy wynieśli z udziału w projekcie?
 - jak udział w projekcie zmienił ich sposób spędzania czasu wolnego?
 - w jakim zakresie projekt dotyczył lokalnej tożsamości/lokalnego dziedzictwa oraz różnorodności kulturowej?
 - w jakim zakresie młodzież uczestniczyła podmiotowo w projekcie?

Kto bierze udział?

- W panelu uczestniczy młodzież, która brała udział w projekcie. Każdy uczestnik powinien wziąć udział w tym działaniu.

Jakie są role?

- Panel powinien być prowadzony przez moderatora/moderatorów, którzy będą kierować rozmową tak, by realizowała ona swój cel (zob. *Jakie są jego cele?*). Moderator/moderatorzy prowadzą rozmowę wykorzystując narzędzie „Podróże z kulturą”. Moderator/moderatorzy powinni wspierać młodzież w wyrażaniu swojego zdania. Moderator/moderatorzy na zakończenie panelu przekazują młodzieży do zrealizowania „Ankietę wydzierankę”. Panel mogą samodzielnie przeprowadzić realizatorzy projektu lub może on być przeprowadzony przy wsparciu zespołu badawczego (wspólne moderowanie spotkania).

Jak zorganizować panel?

- 1) Zapoznanie się z przygotowanymi narzędziami, które mają być wykorzystane podczas panelu.

- „Podróże z kulturą” - plakaty

Narzędzie do przeprowadzenia zasadniczej części panelu. Jest to 6 plakatów, zawierających 5 pytań do młodzieży (Co się wydarzyło w projekcie? Jakie efekty przyniósł projekt? Co było cenne w projekcie? Co wymagałoby zmiany? Jak projekt zmienił Wasz sposób spędzania czasu wolnego?). Narzędzie służy do aktywnego włączenia uczestników do dyskusji o projekcie i ukierunkowania rozmowy na kwestie istotne w ewaluacji. Wydrukowane plakaty (format co najmniej A3) powinny być powieszone na ścianie pomieszczenia, w którym będzie odbywał się panel. Uczestnikom należy wręczyć samoprzylepne karteczki oraz pisaki/długopisy i poprosić, by odnieśli się do pytań na każdym plakacie - zapisali na karteczkach odpowiedzi i swoje refleksje, a następnie przykleili je na odpowiednim arkuszu. Kolejny krok to otwarta dyskusja na temat tego, co zostało umieszczone na plakatach (należy poprosić uczestników o komentarz i podsumowanie).

- „Ankieta wydzieranka”

Narzędzie to kwestionariusz ankiety w formie wydzieranki, które zawiera 6 pytań. Ankieta wydzieranka służy do oceny przez młodzież projektu oraz poznania jej zadania na temat tego, w jakim zakresie projekt dotyczył lokalnej tożsamości/lokalnego dziedzictwa oraz różnorodności kulturowej oraz w jakim zakresie uczestniczyła ona podmiotowo w projekcie. Uczestnikom należy rozdać wydrukowane kwestionariusze z prośbą o rozdarcie kartki przy wybranych przez nich odpowiedziach.

- 2) Ustalenie kto będzie przeprowadzał panel – samodzielnie realizatorzy projektu, czy przy wsparciu zespołu badawczego. O decyzji należy poinformować zespół badawczy maksymalnie do **31.07.2025**. W przypadku, gdy zespół badawczy ma wspierać partnera podczas realizacji panelu, termin należy ustalić z zespołem.
- 3) Ustalenie terminu realizacji ewaluacji. Ważne jest, aby wybrać termin jeszcze w trakcie realizacji projektu oraz aby ewaluacja odbyła się na zakończenie projektu. Informację o terminie realizacji ewaluacji należy przekazać zespołowi badawczemu do **01.09.2025**.
- 4) Poinformowanie uczestników projektu o działaniach ewaluacyjnych i terminie ich realizacji.
- 5) Zorganizowanie spotkania panelowego (wybór odpowiedniego miejsca, wydrukowanie plakatów i kwestionariuszy ankiet, zadbanie o napoje i przekąski, materiały piśmiennicze - pisaki, karteczki samoprzylepne, poinformowanie uczestników). Każdy realizator otrzymuje narzędzia w wersji elektronicznej, co umożliwi ich wydruk we własnym zakresie.
- 6) Dokumentowanie przebiegu panelu (zapisywanie na bieżąco stanowisk i opinii, komentarzy; za zgodą uczestników panel może być nagrywany oraz fotografowany).
- 7) Po zakończeniu realizacji działania z wykorzystaniem narzędzia „Podróże z kulturą” należy wykonać zdjęcia każdej z plansz, tak aby odpowiedzi umieszczone na karteczkach były czytelne. Zdjęcia należy przesłać w wersji elektronicznej do dwóch dni od przeprowadzenia panelu, na adres mailowy zespołu badawczego. Wypełnione „Ankiety wydzieranki” należy przesłać pocztą tradycyjną do zespołu badawczego² w ciągu trzech dni, na adres:

dr Katarzyna Walentynowicz-Moryl

Instytut Pedagogiki
Wydział Nauk Społecznych
Budynek A-16, pokój 225
ul. Wojska Polskiego 69, 65-762 Zielona Góra

² Dotyczy to realizatorów, którzy będą samodzielnie przeprowadzali panel ewaluacyjny.

Załącznik 2. Narzędzia do prowadzenia ewaluacji – panel/sesja plakatowa
„Podróże z kulturą” (plakaty 1-6)

Podróże z kulturą

1

Co się wydarzyło w projekcie?

Co się działo w projekcie,
co robiliście?

2

Co było cenne w projekcie?

Jakie były plusy projektu?
Co wam się podobało?

3

Co wymagałoby zmiany ?

**Jakie były minusy projektu?
Co wam się nie podobało?**

4

Jakie efekty przyniósł projekt?

Co dało Wam uczestnictwo w projekcie? Co się zmieniło? Czego się nauczyliście?

5

Co dalej w czasie wolnym?

Jak projekt zmienił Wasz sposób spędzania czasu wolnego?

6

Załącznik 3. Narzędzia do prowadzenia ewaluacji – panel/ „Ankieta–wyzieranka”

P4 Projekt pozwolił Tobie na... (możesz wybrać więcej niż 1 odpowiedź) 1. poznanie i pielęgnowanie tradycji kulturowych 2. poznanie innych kultur 3. kontakt z innymi kulturami 4. poznawanie kultur/tradycji swojego miejsca zamieszkania 5. poznawanie różnorodności kulturowej 6. żadna z tych odpowiedzi	P5 Wiek (wybierz 1 odpowiedź) 1. poniżej 10 lat 2. 10-12 lat 3. 13-15 lat 4. 16-19 lat	P6 Płeć 1. dziewczyna/ kobieta 2. chłopak/ mężczyzna 3. inna
P3 W projekcie... (możesz wybrać więcej niż jedną odpowiedź) 1. mogłem(a)m działać twórczo 2. działałem(a)m według poleceń prowadzącego zajęcia 3. mogłem(a)m wyrażać swoje opinie i oczekiwania 4. mogłam realizować własne pomysły 5. moje zdanie nie było brane pod uwagę 6. żadna z tych odpowiedzi mi	CZĘŚĆ! CZEKAMY NA TWOJĄ OPINIĘ O PROJEKCIE REALIZOWANYM W RAMACH PROGRAMU BARDZO MŁODA KULTURA! NADERWIJ ANKIETĘ PRZY WYBRANEJ ODPOWIEDZI I ODDAJ JĄ ORGANIZATOROM! ZACZNIJ TU!	
P2 W projekcie mogłem(a)ś współdecydować o... (możesz wybrać więcej niż 1 odpowiedź) 1. tematyce zajęć 2. sposobach działania w projekcie 3. sposobie pokazywania efektów działań w projekcie	P1 Jak ogólnie oceniasz projekt? (wybierz 1 odpowiedź) 1. 😊 2. 😊 3. 😊 4. 😊 5. 😊	